

ON İKİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AÇIK ÖĞRETİM LİSESİNE GEÇİŞ NEDENLERİ

Yılmaz ÇOĞALAN*, Hikmet YAZICI**

Makale Geliş Tarihi: 03.11.2024

Makale Kabul Tarihi: 29.12.2024

Özet

Zorunlu eğitim kapsamında olan öğrenciler farklı sebeplerden dolayı örgün eğitim dışında kalabilmektedir. Açık öğretim lisesine geçiş bu durumlardan biridir. Bu çalışmanın amacı lise son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin açık liseye geçiş nedenlerinin ve sonrasında gözlenen değişimin incelenmesidir. Araştırma nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı karma yöntem desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Nicel verilerinin elde edilmesinde tarama modeli, nitel veriler kapsamında ise fenomenolojik yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın nicel araştırma grubu örgün eğitime devam ederken 12. sınıfta açık liseye geçen 171 öğrenciden oluşmaktadır. Nitel araştırma grubu ise örgün eğitime devam ederken 12. sınıfta açık liseye geçen 8 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, anket formu ve yarı yapılandırılmış görüşme ile elde edilmiştir. Araştırmada ortaya çıkan sonuç lise on ikinci sınıf öğrencilerinin açık öğretime geçişte başlıca gerekçelerinin üniversiteye geçiş sınavlarına daha verimli ve rahat bir şekilde hazırlanmak olduğunu göstermektedir. Öğrenciler üniversite sınavında soru gelmeyecek derslerle zaman kaybetmeyi, ders dışı faaliyetleri (ödev, proje vb.), okul süresinin uzun olmasını ve okul sınavlarını bu hazırlığı engelleyen faktörler olarak değerlendirmektedir. Okul yöneticilerinin öğrencilerin üniversite sınavına hazırlanması için gerekli kolaylığı sağlamaması ve öğrencilerin sorunlarını dikkate almaması, öğretmenlerin sınıf yönetiminde yetersiz kalmaları, ailelerin sınavlardaki başarı beklentisi açık öğretime geçişteki diğer nedenler olarak ortaya konmuştur. Öğrenciler üniversite sınavına hazırlanmak için yeterli zaman bulmayı ve daha az yorulmayı açık öğretim sürecinde avantaj olarak görürken, sosyal ortam ve sosyal destek kaybı ile zaman yönetimi sorunlarını dezavantaj olarak görmektedir.

Anahtar Kelimeler: Açık öğretim, üniversiteye geçiş sınavları, örgün eğitim terki

REASONS FOR TRANSITION OF TWELFTH GRADE STUDENTS TO OPEN EDUCATION HIGH SCHOOL

* Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, yilmazcogalan@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-5191-4193

** Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, hyazici@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0250-1453

Abstract

Students who are in the scope of compulsory education may remain outside of formal education due to various reasons. In this context, the aim of the study is to examine the reasons for transition of students studying in the last year of high school to open high school and the changes observed in them. The research was designed in accordance with the mixed method design where qualitative and quantitative data are used together. The screening model was used to obtain quantitative data, and the phenomenological method was used within the scope of qualitative data. The quantitative research group of the research consists of 171 students who continued formal education in Samsun province and transferred to open high school in the 12th grade. The qualitative research group consists of 8 students who continued formal education in Samsun province and transferred to open high school in the 12th grade. The research data were obtained with the personal information form, survey form and semi-structured interview created by the researchers. The research result shows that the reason for the transition of twelfth grade high school students to open education is to prepare more efficiently and comfortably for the university entrance exams. Students have stated that wasting time on courses that will not be asked in the university exam, extracurricular activities (homework, projects, etc.), long school hours, and school exams are factors that prevent this preparation. School administrators' failure to provide the necessary convenience for students to prepare for the university exam and their failure to take students' problems into consideration, teachers' inadequate classroom management, and families' expectations of success in the exams have been put forward as other reasons for switching to open education. While students see finding enough time to prepare for the university exam and getting less tired as advantages in the open education process, they see the loss of social environment and social support and time management problems as disadvantages.

Keywords: Open education, university entrance exams, formal education dropout

1. GİRİŞ

Türk Milli Eğitim Sistemi, ihtiyaç ve politikalara bağlı olarak zaman zaman değişim ve dönüşümler yaşamaktadır. Bu bağlamda örgün ve yaygın eğitim uygulamaları da farklılaşmakta, yapılan değişiklikler ve ortaya çıkan ürünler, bilimsel araştırmalara konu olmaktadır. Türkiye’de son yıllarda en çok tartışılan konulardan biri de yaygın eğitim kapsamında yürütülen açık lise uygulamasıdır. Ortaöğretimin zorunlu hale getirilmesiyle de bağlantılı olan bu durum, açık öğretim liselerine öğrenci geçişinde belirgin bir artışın gözlenmesine yol açmıştır (Kaya, 2019). 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde öğrencilerin %35.72’si açık liseye devam ederken, bu oran 2021-2022 döneminde %37.61’e yükselmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] İstatistik, 2021; 2022). Bu oran 12. sınıf öğrencileri arasında daha da yüksek seviyede seyretmektedir. Nitekim 2020-2021 eğitim-öğretim yılında örgün eğitimdeki 11. sınıf öğrencilerinin sayısı 621 bin 596 iken bir yıl sonra 12. sınıf düzeyinde bu sayı 545 bin 547’ye gerilemiştir (MEB İstatistik, 2021; 2022). Sayının azalması üzerinde 12. sınıfta açık liseye geçme tercihinin önemli bir etken olduğu gözlenmektedir.

Örgün eğitim kurumlarında öğrencilere Türk Milli Eğitiminin temel hedefleri doğrultusunda bir yandan müfredata dayalı bilgi ve beceriler kazandırılmaya çalışırken diğer yandan ders dışı faaliyetler aracılığıyla kişisel, sosyal ve ahlaki gelişimlerini destekleyici etkinliklere yer verilmektedir. Ders içi ve ders dışı kazanımlar bilimsel esaslara dayalı olarak ve belli amaçlara dönük bir şekilde planlanarak işlenmektedir (Gülbahar, 2014). Bu kapsamda aynı zamanda toplumun devamlılığına ve kalkınmasına katkı sağlayacak farklı yeterlik ve değerler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Mevcut değerler geleceğe taşınırken yeni değerlerle eski değerlerin harmanlanması hedeflenir (Varış, 1994). Öğrenciler kendilerine aktarılan bilgi ve değerleri içselleştirerek, toplumun diğer üyeleriyle birlikte yaşamayı öğrenir. Toplumun

değerlerini benimser ve toplum içinde roller edinir. Rollerini yerine getirirken toplumsal hayatın kurallarına uyma becerileri geliştirir (Şirin, 2008). Bunların yanında öğrenciler toplumun küçük parçasını temsil eden okuldaki etkileşimle sosyal bir ortamda yaşama becerisi geliştirirler ve kişiler arası ilişkilere yönelik tecrübeler edinirler (Uras, 2002). Öğretim programı dışında yer alan bu tür etkinliklerin ve bunların sağladığı yeterliklerin açık lisede öğrenim gören öğrenciler tarafından hangi seviyede kazanılabildiği önemli bir tartışma konusudur. Planlı, amaçlı ve düzenli bir sistem içinde kazandırılmaya çalışılan bu tür yeterliklerden mahrum kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimlerinde bazı aksamalar veya zorlanmalar görülebilir. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin bu özellikleri arasındaki farklılıkları incelemeye dönük çalışmalar oldukça sınırlıdır. Çalışmalar daha çok okul terki veya örgün eğitim dışına çıkma nedenleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bireylerin örgün eğitimden ayrılma gerekçeleri arasında genellikle aile, çevre, okul ve benzeri unsurların öne çıktığı bazı araştırmalarla ortaya konmuştur (Can ve Sakallı, 2023; Freeman ve Simonsen, 2015; Jia, Konold ve Cornell, 2016; Uslu, 2020; Yüksel, 2021). Sosyo-ekonomik durum aile ile ilgili unsurların başında gelmektedir. Öğrencilerin mevsimlik işçi statüsünde veya bir işte çalışmak suretiyle (Şahin, Arseven ve Kılıç, 2016) ailelerine yardım etmeleri (Haberli ve Güvenç, 2012) açık lisede okuma tercihleri üzerinde etkili olabilmektedir. Keza ailede bakıma ihtiyaç duyan bireylerin bulunması, ailenin eğitim düzeyi, anne-babanın ayrı yaşaması ve duyarsız-ilgisiz aile tutumları da (Karacabey, 2016) aile kaynaklı nedenler arasında yer almaktadır. Öğrencilerin bazıları arkadaşlarının açık öğretime geçişi teşvik etmesinden etkilenebilmektedir (Yüksel, 2021). Bazıları da riskli akran grupları içinde olumsuz davranışlar edinerek okuldan uzaklaşabilmektedir (Yorğun, 2014). Bunun yanında öğrencilerin davranış problemleri ve disiplin sorunları, yönetimden ve öğretmenlerden kaynaklı olumsuz tutum ve davranışlar da (Bayhan ve Dalgıç, 2012) açık liseye geçiş sürecini hızlandırabilmektedir. Keza başarısızlık durumları (Şahin vd., 2016; Şimşek, 2011), devamsızlık ve okula atfedilen değer ile yaşanan mağduriyetler, maruz kalınan zorbalıklar (Kartal ve Eryılmaz-Ballı, 2020) ve rehberlik servisinden yeterince destek alamama durumları da (Boyacı, Karacabey ve Öz, 2018) okul kaynaklı uzaklaşma nedenleri arasında yer almaktadır. Açık liseye geçme gerekçeleri arasında yalnızlık ve kendini değersiz hissetme (Boyacı, Karacabey ve Öz, 2018), yetersizlik ve düşük özgüven (Zorbaz, 2018) ya da cinsel kimlikle (Şahin, 2017) ilgili kişisel hususlara da yer verilebilir. Kuşkusuz açık liseye geçiş nedenleri sadece belli bir problem alanına veya durumuna indirgenemeyecek düzeyde karmaşıktır. Bu süreçte birbirini etkileyen faktörlerin bir arada bulunması ve bir etkileşime girerek girift bir yapı oluşturması olası bir durumdur (Şimşek, 2011).

Örgün eğitimden ayrılmak belli bir seviye de olsa da eğitim ortamının sağladığı tüm imkân ve kazanımlardan mahrum kalmak anlamına gelmektedir (Çakır ve Çolak, 2019). Okulu terk deneyimine sahip bireyler aile içi huzursuzluk, zararlı alışkanlıklara yönelme (alkol, sigara vb.), kendine güveni kaybetme, kendini toplumdan dışlanmış hissetme, stres, depresyon, hayattan zevk almama, umutsuzluk, geleceği planlayamama ve içine kapanma gibi sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Tamer, 2014). Okuldan ayrılmak, sosyal ortamın kısırlaşp sabitleşmesine ve buna bağlı olarak da yalnızlık duygusunun artmasına yol açmaktadır (Can ve Sakallı, 2023). Okul terki sonrası bireylerin bir kısmı bir işte

çalışmayarak ülke ekonomisine katkı sağlayamadığı gibi kendilerini geliştirecek bir kurs veya eğitime de katılmamaktadır (MEB, 2013). Kuşkusuz algı ve değerlendirmeleriyle açık liseye geçişi avantajlı olarak gören bireyler de vardır. Bazı öğrenciler açık liseye geçerek kendilerini daha özgür hissettiklerini, açık öğretimdeki sınavları daha kolay bulduklarını, not kaygısı yaşamadıklarını ve günlerini istekleri doğrultusunda geçirebildiklerini belirtmişlerdir. Bazıları ise bu yolla bir işe girip erken yaşta para kazanmaya başladıkları için hayatlarından memnun olduklarını (Taş vd., 2013), evliyken dahi eğitimlerine devam edebildiklerini (Sözer, 2017) ifade etmişlerdir.

Örgün eğitime devam eden öğrencilerin önemli bir kısmı açık liseye 12. sınıfta geçmeyi tercih etmektedir. Bir yükseköğretim programına girişin en kritik aşaması olan bu sınıf düzeyindeki öğrenciler, sınava daha iyi hazırlanmak, soru çıkmayacak derslere zaman ayırma zorunda kalmamak ve benzeri nedenleri dikkate alarak açık öğretime geçebilmektedir. Öğrenciler bu yolla ihtiyaç duydukları çalışma için zaman bulabildiklerini, yorgunluklarını azalttıklarını, örgün eğitimin sorumluluklarından kurtulduklarını belirtmişlerdir (Can ve Sakallı, 2023). Bazı öğrenciler okulları üniversiteye geçiş sınavlarına hazırlanmak için yetersiz görmektedir. Okulu zaman kaybı ve verimsiz olarak düşünen bireyler de son sınıfta açık öğretim lisesine geçiş yapabilmektedir (Yüksel, 2021). Son yıllarda giderek artan bu geçişleri kontrol altına almak ya da önlemek amacıyla MEB, açık öğretim lisesine geçişi sınırlandıran bazı kriterler getirmiştir (MEB, 2023). Bu sebeple artık sadece öğrenci ve velilerin istekleri açık öğretim lisesine geçiş için yeterli olmayacaktır. Fakat alınan önlemler açık öğretim lisesine geçişi güçleştirirse de öğrencilerin gerekçelerini bütünüyle ortadan kaldırmamaktadır. Bu durum özellikle 12. sınıf düzeyinde gerçekleşen açık liseye geçişi inceleme konusu haline getirmektedir. Bu çalışma ile lise son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin açık liseye geçiş nedenlerinin ve bunlarda gözlenen değişimin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma karma yöntem desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Karma yöntemde nitel ve nicel veriler bir arada kullanılır (Creswell, 2009). Bu desende nitel ve nicel yöntemlerin avantajları bir araya getirilerek araştırma konusu kapsamlı ve detaylı olarak anlaşılmasına çalışılır (Creswell ve Plano Clark, 2011). Her iki yöntemin verilerinin birbirlerini destekleyip desteklemediğine bakılır (Büyüköztürk vd., 2020). Bu araştırmanın nicel verilerinin elde edilmesinde tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, bir olaya, duruma ya da konuya ilişkin katılımcıların özelliklerinin ya da görüşlerinin var olduğu şekliyle betimlenmesinin amaçlandığı araştırma modelidir. Nitel veriler kapsamında ise fenomenolojik yöntem kullanılmıştır. Fenomenolojik yöntem, bireylerin deneyimleri, yaşantıları, durumları/olayları ve algıları kavramsallaştırma şekillerini açıklayan bir yöntemdir. Araştırmacılar ham verilerden elde ettiklerini kodlardan temalar ortaya koyarlar ve konunun özüne ulaşmaya çalışırlar (Cresswell, 2018). Elde edilen verilerden doğrudan alıntılara da yer verilir ve bu yolla sonuçlar betimlenerek aktarılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.1. Çalışma Grubu

Çalışmanın nicel araştırma grubu Samsun ilinde örgün eğitime devam ederken 12. sınıfta açık liseye geçen 171 öğrenciden (Kadın=107, Erkek=64) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 16 ile 18 arasında değişmektedir. Açık liseye geçmeden önce öğrenciler Fen Lisesi (n=27, %15.8), Anadolu Lisesi (n= 120, %70.2), Sosyal Bilimler Lisesi (n=2, %1.2), Çok Programlı Anadolu Lisesi (n=2, %1.2), Anadolu İmam Hatip Lisesi (n=11, %6.4), Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (n= 9, %5.2) türünden okullarda öğrenim görmekte idi.

Çalışmanın nitel araştırma grubu Samsun ilinde örgün eğitime devam ederken 12. sınıfta açık liseye geçen 8 öğrenciden (Kadın=6, Erkek=2) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 17 ile 18 arasındadır. Açık liseye geçmeden önce öğrenciler Fen Lisesi (n=1, %12.5), Anadolu Lisesi (n= 6, %75), Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (n= 1, %12.5) türünden okullarda öğrenim görmekte idi.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu formda katılımcıların cinsiyet, yaş, örgün eğitimde okuduğu okulun türü, yaşadığı yerleşim yeri, genel not ortalaması, açık öğretime geçmeyle ilgili memnuniyet durumu ve aile etkisi gibi ifadelerle yer verilmiştir.

2.2.2. Anket Formu

Anket araştırma konusuyla ilgili olarak bireylerin bilgi, tecrübe, tutum, inanış, görüş ve düşüncelerini almak için kullanılan araştırma materyalidir. Anket formu araştırma konusu çerçevesinde ve literatür ışığında yazılan maddelerin alan uzmanının görüşü alınarak oluşturulmuştur. Formda öğrencilerin açık öğretim lisesine geçme nedenlerini belirlemek amacıyla 30 ifadeye yer verilmiştir. Form anket niteliğinde olduğundan psikometrik işlemlere tabi tutulmamıştır.

2.2.3. Görüşme Formu

Çalışmada görüşme türlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının sormayı planladığı soruları önceden hazırladığı, görüşmenin gidişatına göre bu soruların değişik yan ya da alt sorularla desteklendiği böylece görüşülen kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabildiği görüşme tekniğidir (Türnüklü, 2000). Bu kapsamda araştırma konusu doğrultusunda dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Nicel veriler açık öğretim lisesi öğrencileri ile yüz yüze gerçekleştirilen tek oturumda yaklaşık 15 dakikada toplanmıştır. Nitel veriler 25-30 dakikalık oturumlarda yapılan mülakatlarla toplanmıştır. Görüşme esnasında ses kaydı alınmıştır. Alınan ses kayıtları öncelikle deşifre edilmiş ve bu veriler de temalara dönüştürülmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde anket formundan elde edilen veriler doğrultusunda her bir maddenin frekans ve yüzdesi hesaplanmıştır. Bu süreçte frekans ve yüzdelere hesaplanırken SPSS 26.0 istatistik analiz programı kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde içerik analiziyle açık uçlu sorulara verilen cevaplar doğrultusunda temalar elde edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Nicel Verilere Ait Bulgular

Çalışmaya katılan öğrenciler üzerinden toplanan tanımlayıcı bulgular aşağıda özetlenmektedir. Tablo 1’de görüldüğü gibi öğrencilerin yarıya yakın kısmı kendilerini orta düzeyde başarılı görmektedir (%49.1). Kendilerini başarısız gören öğrencilerin oranı ise oldukça düşüktür (%7.6). Açık liseye geçen öğrencilerden disiplin cezası alanların oranı da oldukça düşüktür (%2.9). Zorbalığa maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise %11.1’dir. Açık öğretime geçme konusunda duyulan memnuniyet de oldukça yüksek seyretmektedir. Öğrencilerin %93.6’sı ailelerinin açık öğretime geçmelerini desteklediklerini belirtmişlerdir. Halen bir işte çalışmakta olanların oranı da oldukça düşüktür (%2.9).

Tablo 1. Nicel grubun demografik özelliklerine ait bulgular

Değişken	Grup	N	%
Akademik Başarı	Düşük	13	7.6
	Orta	84	49.1
	Yüksek	74	43.3
Örgün Eğitimde Disiplin Cezası Alma	Aldım	5	2.9
	Almadım	166	97.1
Örgün Eğitimde Zorbalığa Maruz Kalma	Maruz Kaldım	19	11.1
	Maruz Kalmadım	152	88.9
Açık Öğretime Geçmekten Duyulan Memnuniyet	Hiç Memnun Olmayan	0	6
	Çok Az Memnunum	6	3.5
	Kısmen Memnunum	34	19.9
	Oldukça Memnunum	77	45
	Kesinlikle Memnunum	54	31.6
Aile Desteği	Destekledi	160	93.6
	Desteklemedi	11	6.4
Bir İşte Çalışma	Çalışıyorum	5	2.9
	Çalışmıyorum	166	98.1

Öğrencilerin açık liseye geçiş nedenleri ile ilgili frekans dağılımları tablo 2’de özetlenmektedir. Öğrencilerin %94.7’si üniversiteye daha kolay hazırlanmak için açık liseye geçtiğini ifade etmektedir. Keza üniversite sınavında soru sorulmayacak konularla ilgili derslere zaman ayırmamak için böyle bir tercihte bulunanların oranı da %82.5’dir. Öğrencilerin %100’ü sınıf tekrarının açık liseye geçişte etkili olmadığını belirtmişlerdir. Açık öğretim sınavlarından okul sınavlarına göre daha başarılı olduğunu ifade eden öğrencilerin oranı %64.9’dur. Öğrencilerin %46.8’i sınıfları kalabalık bulmayı açık liseye geçiş nedeni olarak ortaya koymaktadırlar. Bununla birlikte öğrencilerin %70.2’si okuldaki serbest zamanlarında üniversite sınavına hazırlanabilecekleri bir ortam bulamadıkları için açık liseyi

tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %50.9'u okula ulaşım zorluğu yaşamadığını ifade ederek açık liseyi tercih ettiğini belirtmiştir. Okulla ilgili sorumlu olunan faaliyetlerin zaman almasını açık liseye geçme nedeni olarak görenlerin oranı %79.5'dir. Benzer şekilde öğrencilerin %70.2'sinin okula devam zorunluluğunun olmasından, %80.7'sinin de okuldan sonra üniversite sınavına hazırlanmak için yeterli zamanın kalmamasından açık liseyi tercih ettikleri görülmektedir. Yine öğrencilerin %73.1'i okul sınavlarına çalışmanın üniversite sınavına hazırlanmayı engellemesinden dolayı açık liseyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Okulun erken saatte başlamasını açık liseye geçmek için gerekçe gösterenlerin oranı %49.1 olsa da buna katılmayanların oranı %35.7 ile yakın bir değerdir. Öğrencilerin %29.8'i açık liseye geçmede öğretmenleri branşlarında yetersiz bulmalarını gerekçe gösterse de buna yakın bir değerle %36.3'ü katılmamaktadır. Öğrencilerin %19.9'u öğretmenlerle yaşadıkları iletişim sorunlarından dolayı açık liseyi geçtiklerini ifade etmişlerdir. Keza öğretmenlerin öğrencilere karşı olumsuz tutum ve davranışlarını gerekçe gösterenlerin oranı da %30.4'tür. Öğretmenlerin öğrenciler arasında ayrımcılık yapmasından dolayı açık liseye geçenlerin oranı %32.7'dir. Diğer taraftan öğrencilerin %49.7'si öğretmenlerin sınıf yönetimi gibi konulardaki eksikliklerinden kaynaklı olarak derslerin verimsiz geçmesi gerekçe göstererek açık liseyi tercih ettiğini ifade etmektedir. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlardan yeteri kadar yararlanmadığını belirtenlerin oranı %39.7 iken aksini ifade edenlerin oranı %36.3'tür. Bu konuda öğrenciler arasında net bir ayrım ortaya konulamadığı görülmektedir. Öğrencilerin %45'i okul yönetiminin öğrencilere karşı olumsuz tutum ve davranışlarını açık liseye geçişte etkili olduğunu ifade ederken, %53.8'i öğrencilerle ilgili sorunları dikkate almamasını, %56.7'si de üniversite sınavına hazırlanabilmek için gerekli kolaylıkları sağlamamasını ifade etmişlerdir. Bunlarla birlikte okul yönetiminin okul kuralları konusunda katı bir tutumunun olmasından dolayı açık liseye geçenlerin oranı %53.2'dir. Öğrencilerin %17'si arkadaşlarının zorbalık davranışlarından, %18 de arkadaşlarıyla yaşadığı sorunlardan dolayı açık liseyi tercih etmiştir. Bununla birlikte okuldaki arkadaşlarının derslerin işleniş engellemesinden dolayı açık liseye geçen öğrencilerin oranı ise %55.6'dır. Okuldaki arkadaşlarının üniversite sınav motivasyonunu bozmasından dolayı açık liseye geçenlerin oranı %33.9 iken üniversite sınavına hazırlanmasının arkadaşları tarafından engellemesinden dolayı geçenlerin oranı ise %38.6'dır. Öğrencilerin %60.2'si ailesinin üniversite sınavında yüksek beklentisinin olmasından, %50.3'ü ailesinin okulla uğraşmayıp üniversite sınavına daha iyi odaklanmasını istemesinden dolayı açık liseye geçtiği görülmektedir. Son olarak öğrencilerin %59.6'sı ailesinin derslere yönelik başarısını yüksek tutma konusunda beklentisinin olmasından dolayı açık liseye geçtiklerini ifade etmektedirler.

Tablo 2. Anket sonuçlarına göre frekans ve yüzde dağılımları

Mad. No	Maddeler	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
		f	(%)	f	(%)	f	(%)
1.	Üniversite sınavına daha rahat hazırlanabilmek	6	3.5	3	1.8	162	94.7
2.	Üniversite sınavında soru çıkmayacak konularla ilgili derslere hazırlanmak istememem	16	9.4	14	8.2	141	82.5
3.	Sınıf tekrarı yapmış olmam	171	100	0	0	0	0
4.	Açık öğretimdeki ders sınavlarından okuldakilere göre çok daha rahat başarılı olabileceğimden	37	21.6	23	13.5	111	64.9
5.	Sınıfın çok kalabalık olması	72	42.1	19	11.1	80	46.8
6.	Okulda serbest zamanlarımda üniversite sınavına	29	17	22	12.8	120	70.2

	çalışılabileceğim mekânların bulunmaması						
7.	Okula ulaşım zorluğunun olması	87	50.9	20	11.7	64	37.4
8.	Ödev, proje, performans gibi faaliyetlerin zaman kaybına neden olması	28	16.4	7	4.1	136	79.5
9.	Okula devam zorunluluğunun olması	36	21.1	15	8.8	120	70.2
10.	Okulun çok erken saatte başlaması	61	35.7	26	15.2	84	49.1
11.	Okul süresinin uzun olması ve bu yüzden üniversite sınavına hazırlanabilecek yeterli zamanın kalmaması	24	14	9	5.3	138	80.7
12.	Okul sınavlarına çalışmanın üniversite sınavına çalışmamı engellemesi	28	16.4	18	10.5	125	73.1
13.	Öğretmenleri branşlarında yetersiz bulmam	62	36.3	58	33.9	51	29.8
14.	Öğretmenlerle iletişim sorunları yaşamam	104	60.8	33	19.3	34	19.9
15.	Öğretmenlerin öğrencilere karşı olumsuz tutum ve davranışları	86	50.3	33	19.3	52	30.4
16.	Öğretmenlerin öğrenciler arasında ayrımcılık yapması	88	51.5	27	15.8	56	32.7
17.	Öğretmenlerin sınıf yönetimi gibi konulardaki eksikliklerinden kaynaklı olarak derslerin verimsiz geçmesi	47	27.5	39	22.8	85	49.7
18.	Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlardan yeteri kadar yararlanamamam	62	36.3	41	24	68	39.7
19.	Okul yönetiminin öğrencilere karşı olumsuz tutum ve davranışları	63	36.8	31	18.2	77	45
20.	Okul yönetiminin öğrencilerle ilgili sorunları dikkate almaması	50	29.2	29	17	92	53.8
21.	Okul yönetiminin üniversite sınavına hazırlanabilmemiz için gerekli kolaylıkları sağlamaması	28	16.4	46	26.9	97	56.7
22.	Okul yönetiminin okul kuralları konusunda katı bir tutumunun olması	47	27.5	33	19.3	91	53.2
23.	Arkadaşlarımdan bazılarının zorbalık davranışlarının olması	124	72.5	18	10.5	29	17
24.	Bazı sınıf arkadaşlarımdan derslerin işlenişini engellemesi	54	31.6	22	12.8	95	55.6
25.	Okuldaki arkadaşlarımla yaşadığım sorunlar	121	70.8	19	11.1	31	18.1
26.	Okuldaki arkadaşlarımdan üniversite sınav motivasyonumu bozması	78	45.6	35	20.5	58	33.9
27.	Okuldaki arkadaşlarımdan üniversite sınavına hazırlanmamı engellemesi	81	47.4	24	14	66	38.6
28.	Ailemin üniversite sınavında yüksek beklentisinin olması	38	22.2	30	17.5	103	60.2
29.	Ailemin derslere yönelik başarıyı yüksek tutmam konusunda beklentisinin olması	34	19.9	35	20.5	102	59.6
30.	Ailemin okulla uğraşmayıp üniversite sınavına daha iyi odaklanmamı istemesi	60	35.1	25	14.6	86	50.3

3.2. Nitel Verilere Ait Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde açık öğretim lisesine geçiş ile ilgili 8 kişiyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrenciler üzerinden toplanan tanımlayıcı bulgular aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde araştırmanın nitel grubuna katılan bireylerin 2'si (%25) akademik başarılarını düşük, 6'sı (%75) yüksek olarak belirtmiştir. Katılımcılardan hiç biri örgün eğitimdeyken disiplin cezası almadığını, zorbalığa maruz kalmadığını ve şuan herhangi bir işte çalışmadığını ifade etmiştir. Açık öğretime geçmekten oldukça memnun olduğunu belirten kişi sayısı 6'yken (%75), kesinlikle memnun olanların sayısı 2'dir (%25).

Katılımcıların 4'nün (%50) ailesi açık öğretime geçmelerini desteklerken, 4'ünün (%50) ailesi de desteklememiştir.

Tablo 3. Nitel grubun demografik özelliklerine ait bulgular

Değişken	Grup	N	%
Akademik Başarı	Düşük	2	25
	Orta	0	0
	Yüksek	6	75
Örgün Eğitimde Disiplin Cezası Alma	Aldım	0	0
	Almadım	8	100
Örgün Eğitimde Zorbalığa Maruz Kalma	Maruz Kaldım	0	0
	Maruz Kalmadım	8	100
Açık Öğretime Geçmekten Duyulan Memnuniyet	Hiç Memnun Olmayan	0	0
	Çok Az Memnunum	0	0
	Kısmen Memnunum	0	0
	Oldukça Memnunum	6	75
	Kesinlikle Memnunum	2	25
Aile Desteği	Destekledi	4	50
	Desteklemedi	4	50
Bir İşte Çalışma	Çalışıyorum	0	0
	Çalışmıyorum	8	100

3.2.1. Açık Öğretim Lisesine Geçmeleriyle İlgili Temel Gerekçeleri

Örgün eğitimden açık öğretim lisesine geçiş yapan bireylerin geçişlerindeki temel gerekçeler Tablo 4'te özetlenmiştir. Bireyler; üniversite sınavına hazırlanmak, okulun zaman kaybı olması, okul derslerinin verimsiz geçmesi, arkadaşlarının olumsuz davranışları, öğretmen davranışları ve okul yönetiminin destek olmaması gerekçeleriyle açık öğretim lisesine geçtiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların tamamı açık öğretim lisesine üniversite sınavına hazırlanmak amacıyla geçtiklerini ifade etmektedirler. Bunlardan K1, K4 ve K8'in ifadeleri şu şekildedir:

Üniversite sınavı benim hayatım için önemli, daha düzenli ve iyi hazırlanabilmek için açık liseye geçtim. (K1).

Üniversite sınavına hazırlanmak için geçtim. (K4).

Üniversite sınavına evde daha iyi hazırlanabileceğimi düşündüğüm için açık öğretim lisesine geçmeyi tercih ettim. (K8).

Bunun yanında katılımcıların büyük çoğunluğu açık öğretim lisesine geçiş gerekçesi olarak okulun zaman kaybına neden olmasını göstermektedir. K3, K5 ve K7'in bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

Okulda gördüğümüz 8 ders saati ve molalar günün önemli bir bölümünü kapsıyor. Bu da benim için zaman kaybına neden oluyordu. (K3).

Benim için önemli derslerin yanında üniversite sınavında soru çıkmayacak birçok ders de alıyoruz. Bu dersler sınava hazırlanma sürecinde benim için zaman kaybına neden oluyordu. (K5).

Üniversite sınavında sorumlu olmadığım dersler benim için zaman kaybıydı. Bu saatleri evde daha verimli bir şekilde değerlendirebileceğimi düşündüm. (K7).

Katılımcıların birçoğu da açık öğretim lisesine geçiş gerekçesi olarak arkadaşlarının bazı olumsuz davranışlarını göstermektedir. Bunlardan K3, K4 ve K6'nın ifadeleri şu şekildedir:

Arkadaşlarımın zorbalık davranışları ve sınıfa arkadaşlarımla yaşamış olduğum sorunlar açık öğretim lisesine geçiş kararında etkili oldu. (K3).

Okuldaki arkadaşlarım okul saatleri içindeki serbest zamanlarda üniversite sınavına hazırlanmamı engelliyordu. (K4).

Bazı arkadaşlarım bazı önemli dersleri sabote ediyorlardı ve dersin işlenişini engelliyorlardı. (K6).

Katılımcıların bir kısmı da öğretmenlerden kaynaklı faktörleri gerekçe göstererek açık öğretim lisesine geçtiklerini ifade etmişlerdir. Bunlardan K2, K3 ve K7'nin ifadeleri şu şekildedir:

Bazı öğretmenler derslerini özverili anlatmıyordu. Branşlarında yetersiz buluyordum. (K2).

Bazı öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumları olumsuzdu ve öğrenciler arasında ayrımcılık yapıyorlardı. (K3).

Bazı öğretmenlerin sınıf yönetiminde sorunlar vardı ve dersler doğru düzgün işlenemiyordu. (K7).

Bunlarla birlikte katılımcıların bazıları okuldaki derslerin verimsiz geçmesini açık öğretime geçiş gerekçesi olarak göstermişlerdir. Katılımcılardan K1 ve K5'in ifadeleri şu şekildedir:

Okul dersleri verimsiz ve oyalayıcıydı. (K1).

Okul dersleri verimsiz geçiyordu ve konulardan hiçbir şey anlamıyordum. (K5).

Son olarak katılımcılardan biri okul yönetiminin bazı konularda gerekli desteği sunmamasından dolayı açık öğretime geçtiğini ifade etmiştir. K7'nin bu konuda ifadeleri şu şekildedir:

Okul yönetimi üniversite sınavına hazırlanabilmemiz için ders programı, serbest çalışma ortamı, branşlarında iyi öğretmenlerin 12. sınıflara verilmesi gibi konularda destek vermiyordu. (K7).

Tablo 4. Açık öğretim lisesine geçen bireylerin geçişlerine yönelik temel gerekçeleri

Temalar	Katılımcılar
Üniversite sınavına hazırlanmak	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8
Okulun zaman kaybı olması	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8
Arkadaşlarının olumsuz davranışları	K1, K3, K4, K5, K6, K7
Öğretmen davranışları	K2, K3, K4, K5, K7
Okul derslerinin verimsiz geçmesi	K1, K2, K5, K8

3.2.2. Açık Öğretim Lisesine Geçmelerini Teşvik Edenler ya da Önerenler

Örgün eğitimden açık öğretim lisesine geçiş yapan bireylerin bu kararı verirken onları teşvik eden, kararlarında etkili olan kişilere yönelik görüşleri Tablo 5'te özetlenmiştir. Bireylerin bazıları kimsenin etkili olmadığını ifade ederken bazıları öğretmenlerin, arkadaşların ve internetten edindikleri bilgilerin etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcıların bazıları açık öğretim lisesine geçerken kararlarında kimsenin etkili olmadığını, kimseden etkilenmediklerini ifade etmiştir. Katılımcılardan K1, K2 ve K4'ün buna yönelik görüşleri şu şekildedir:

Açık öğretim lisesine geçmeye kendim karar verdim, kararımda kimse etkili olmadı. (K1).

Kendim geçmek istedim. Ailem okula devam etmem konusunda ısrarcı oldu ama ben kararlı durdum. (K2).

Ailem ve okuldaki öğretmenlerim okula devam etmemi söylese de ben açık öğretim lisesine geçmek istedim. (K4).

Bununla birlikte katılımcıların bazıları açık öğretime geçmelerinde bazı öğretmenlerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. K3, K5 ve K7'in bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

Açık öğretim lisesine geçmeyi okulda değer verdiğim bazı öğretmenlerimle konuştum. Onlar da önerince açık öğretim lisesine geçtim. (K3).

Bu süreçte dershanedeki öğretmenlerim açık öğretime geçmemi önerdi. Ailem pek sıcak bakmadı, okula devam etmemi istedi ama ben açık öğretim lisesine geçmeye karar verdim. (K5).

Dershanedeki öğretmenlerim teşvik etti. Ailem de destek verince açık öğretim lisesine geçtim. (K7).

Katılımcılardan K6 açık öğretime lisesine geçişte arkadaşlarının etkili olduğunu ifade etmiştir. Buna yönelik açıklaması şu şekildedir:

Daha önce açık öğretim lisesine geçmiş olan arkadaşlarımdan bilgiler aldım. Onların anlattıkları mantıklı geldi ve böylece açık öğretime geçtim. (K6).

Son olarak katılımcılardan K8 ise internette yaptığı araştırmalar sonucunda edindiği bilgilerin açık öğretim lisesine geçişte etkili olduğunu ifade etmiştir. Buna yönelik ifadesi şu şekildedir:

Birçok internet sayfasında açık öğretim lisesine geçmiş olan kişilerin görüşlerine ulaştım. Edindiğim bilgiler olumlu ve faydalı yönündeydi. Ailemle bu konuyu konuştum. Onlar da bana bıraktı. Ben de açık öğretim lisesine geçmeye karar verdim. (K8).

Tablo 5. Açık öğretim lisesine geçen bireyleri teşvik eden/öneren kişiler

Temalar	Katılımcılar
---------	--------------

Kimse etkili olmadı	K1, K2, K4
Öğretmenler	K3, K5, K7
Arkadaş	K6
İnternette edindiği bilgiler	K8

3.2.3. Açık Öğretim Lisesine 12. Sınıfta Geçmelerinin Özel Nedenleri

Örgün eğitimden açık öğretim lisesine geçiş yapan bireylerin özellikle 12. sınıfta bu kararı vermiş olmalarının nedenleri Tablo 6'da özetlenmiştir. Katılımcıların tamamı bunun nedenini üniversite sınavına hazırlanmak olarak ifade etmişler.

Katılımcıların tamamı açık öğretim lisesine üniversite sınavına daha iyi hazırlanabilmek amacıyla geçtiklerini ifade etmektedirler. Bunlardan K1, K4 ve K8'in ifadeleri şu şekildedir:

12. sınıf hayatım için önemli ve kritik bir dönem. Üniversite sınavındaki başarımız hayatımızda önemli bir etkiye sahip. Sınav için daha erken hazırlanmaya başlasaydım daha önce açık öğretim lisesine geçerdim. (K2).

Okuldan temel bilgi birikimi aldıktan sonra üniversite sınavına daha rahat ve düzenli çalışabilmek için açık öğretim lisesine geçtim. (K3).

Üniversite sınavı için eksiklerim fazlaydı. Eksiklerimi kapatmak için daha çok ve daha sıkı çalışabilecektim. (K7).

12. sınıfta artık tamamen üniversite sınavı odaklı düşündüğüm için açık öğretim lisesine geçtim. (K8).

Tablo 6. Açık öğretim lisesine özellikle 12. sınıfta geçme nedenleri

Temalar	Katılımcılar
Üniversite sınavına hazırlanmak	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8

3.2.4. Açık Öğretim Lisesine Geçmenin Avantaj ve Dezavantajları

Örgün eğitimden açık öğretim lisesine geçiş yapan bireylerin yaşadıkları avantajlar ve dezavantajlar Tablo 7'de özetlenmiştir. Katılımcılar yeterli zaman bulmayı, daha az yorulmayı ve duygusal rahatlığı avantaj olarak ifade ederken zamanı yönetememeyi, sosyal ortam ve sosyal destek kaybını dezavantaj olarak ifade etmişlerdir.

Katılımcıların tamamı açık öğretim lisesinin örgün eğitime göre üniversite sınavına hazırlanmak için yeterli zamanı bulabilmek açısından daha avantajlı olduğunu ifade etmişlerdir. K2, K5 ve K7'in bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

Üniversite sınavına hazırlanmak için daha çok zaman buldum ve daha iyi bir düzen kurabildim. (K2).

Derslere katılma, projeler, performanslar, ödevler gibi zaman alıcı şeyler açık öğretim lisesinde yok. Bu sayede üniversite sınavına hazırlanmak için yeterli zaman bulabildim. (K5).

Okul günün büyük bölümünü kapsıyor. Bu zamanı üniversite sınavına hazırlanmak için kullanmak baya avantaj sağladı. (K7).

Bununla birlikte katılımcılardan bazıları açık öğretim lisesinde daha az yorulduklarını belirtmişlerdir. Bunlardan K3 ve K8'in ifadeleri şu şekildedir:

Her gün okula gidip gelmekten tutunda birçok dersin sorumluluğuna kadar yorucu birçok şey vardı. Bunlar olmayınca yorulmadım. (K3).

Açık öğretim lisesindeki ders sınavları örgün eğitimden daha kolay ve dersler için sınav haricinde başka bir şeyle uğraşmıyorsunuz. (K8).

Son avantaj olarak katılımcılardan bazıları açık öğretim lisesine geçmenin duygusal olarak rahatlama sağladığını ifade etmişlerdir. K3 ve K6'nın ifadeleri şu şekildedir:

Öğretmen ve arkadaşlarımla olan sorunlar olmadığı için duygusal olarak kendimi daha rahat hissettim. (K3).

Bir tarafta üniversite sınavı diğer tarafta okul benim için çok stresliydi. Açık öğretime geçmek bir nebze de olsa rahatlamamı sağladı. (K6).

Bunlarla birlikte katılımcılar açık öğretim lisesine geçmenin bazı dezavantajlarının da olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların birçoğu zamanı yönetemediklerini ifade etmişlerdir. Bunlardan K1, K7 ve K8'in ifadeleri şu şekildedir:

Bireysel olarak belirli bir düzeni ve planı devam ettirmek zor. Serbestliğin rahatına kapılabiliyorsunuz. (K1).

Kontrolün tamamen bende olması bazı zamanlar erteleme davranışlarının artmasına ve çalışmamda aksamalara neden oldu. (K7).

Bir kontrol mekanizması, destek ya da zorunluluk olmadığı için kendiniz süreci kontrol edemeyip zaman kaybı yaşayabilirsiniz. (K8).

Katılımcıların bazıları açık öğretim lisesine geçmenin başka bir dezavantajı olarak sosyal ortam kaybını ifade etmişlerdir.

Okul benim için çok iyi bir sosyal ortamdı. Arkadaşlarımla çok güzel zaman geçirebiliyordum. Ama bu ortamı kaybettim ve arkadaşlarımla nadir görüşebiliyorum. (K2).

Sosyal ilişkileri çok seven biriyim. Okul bana bu açıdan çok güzel bir ortam ve fırsat sağlıyordu ama açık öğretimle birlikte bunu kaybettim. (K4).

Son olarak katılımcıların bazıları açık öğretime geçmenin dezavantajı olarak sosyal destek kaybı olduğunu belirtmişlerdir.

Kişisel sorunlarım, sınav ya da okulla ilgili birçok şeyde arkadaş ve öğretmenlerimin desteğini alıyordum. Buna bana çok iyi geliyordu ama açık öğretime geçince bunu kaybettim. (K1).

Öğretmenlerimin bazıları çalışma ve motivasyon konusunda çok destek veriyordu. Onların desteğini kaybettiğime üzüldüm. (K5).

Tablo 7. Açık öğretim lisesine geçmenin avantaj ve dezavantajları

Kategori	Temalar	Katılımcılar
----------	---------	--------------

Avantaj	Yeterli zaman bulmak	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8
	Daha az yorulmak	K3, K5, K7, K8
	Duygusal rahatlık	K3, K6
Dezavantaj	Zamanı yönetememe	K1, K4, K6, K7, K8
	Sosyal ortam kaybı	K1, K2, K4, K6
	Sosyal destek kaybı	K1, K5, K7

4. TARTIŞMA ve YORUM

Bu çalışmada lise on ikinci sınıf öğrencilerinin açık öğretim lisesine geçiş nedenleri incelenmiştir. Yapılan nicel ve nitel analizlerde öğrencilerin açık öğretim lisesine geçiş nedenlerinin temelinde üniversite sınavına hazırlanmak, üniversite sınavında soru çıkmayacak derslerle uğraşmak zorunda kalmak ve asıl amaçları dışındaki derslerle zaman kaybetmek istememe olduğu görülmektedir. Bununla birlikte öğrenciler okul süresinin uzun olmasını, okul sınavlarını ve ödev, proje, performans gibi faaliyetlerin üniversite sınavına hazırlanmayı engellediğini düşünmektedirler. Ayrıca öğrenciler üniversite sınavına hazırlanmak için yeterli zaman bulmayı ve daha az yorulmayı en önemli avantajlar olarak ifade etmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin üniversite sınavına evden ya da okul dışı alanlardan hazırlanmayı daha rahat ve verimli buldukları, bu sebeple örgün eğitimden ayrıldıkları ifade edilebilir. Bu bulgu Önder ve Yıldız (2016) ile Yıldız (2014) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çuhadar Öncü de (2017) yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerden elde ettiği veriler doğrultusunda ortaöğretim on ikinci sınıf öğrencilerinin bir kısmının artık üniversite sınavına hazırlanmak için açık öğretim lisesine geçtiğini ortaya koymuştur. Can ve Sakallı (2023) veli ve öğrenci görüşleri doğrultusunda yaptıkları çalışmada üniversite sınavına hazırlanmak için öğrencilerin 12. sınıfta açık liseye yöneldiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin yorgunluğu azaltmak, verimli çalışmak, zamana ihtiyaç duymak, okul derslerinin verimsiz geçmesi ve üniversite sınavında soru gelmeyecek derslerin zaman kaybı görülmesi yan sebepler olarak ifade edilmiştir. Kekeç ve Üstün de (2022) zaman kısıtlılığından dolayı açık liseye geçişlerin olduğunu ifade etmiş olsa da bundaki temel gerekçe ekonomik kazanç elde etme olarak temellendirilmiştir. Diğer taraftan Polat (2021) öğrencilerin okuldaki ödev, ders ve proje yükünden kurtulmak veya devam ettikleri okulda istedikleri eğitimi alamamaktan dolayı açık liseye yöneldiklerini bulgulamıştır. Öğrencilerin özellikle lise son sınıfta eğitim ihtiyaçlarının gelecek odaklı olduğu, bundan alıkoyacak ya da engel oluşturacak durumlardan uzaklaşarak açık öğretimi bir seçenek olarak gördükleri söylenebilir.

Bu çalışmada okul yöneticilerinin öğrencilerin üniversite sınavına hazırlanması için gerekli kolaylığı sağlamaması ve öğrencilerin sorunlarını dikkate almaması açık öğretime geçiş gerekçesi olarak ortaya konmuştur. Kartal ve Eryılmaz-Ballı da (2020) yaptıkları çalışma ile okul yönetiminin olumsuz tutum ve davranışlarının okul terkine neden olduğunu ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin agresif tutumları, aşırı kuralcı olmaları ya da disiplinsizlikleri, tehditkar davranışları okul terkine neden olabilmektedir. Kaya'nın (2019) örgün eğitim dışına çıkma nedenleriyle ilgili yapmış olduğu çalışmanın sonucu da bu görüşü destekler niteliktedir. Çakır ve Çolak da (2019) yaptıkları çalışmayla okul yöneticilerinin olumlu okul iklimini bozucu olumsuz tavır ve davranışlarının okul terkine neden olduğunu göstermişlerdir. Öğrencilerin okuldan beklentilerinin karşılanmaması özellikle de üniversiteye

geçiş sınavlarına hazırlanma gibi gelecekleri için önem arz eden bir konuda, okuldan soğumalarına ve örgün eğitim dışında farklı yollar aramalarına neden olduğu ifade edilebilir. MEB'in (2013) okul terkiyle ilgili raporunda da okul yönetiminin demokratik, hoşgörülü, esnek olması ve okul amaçlarına zarar vermeden öğrencilerin isteklerini ve beklentilerini gerçekleştirmelerine yardım etmesi öğrencilerin okula devamlılığını sağlayan faktörler olarak belirtilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin sınıf yönetiminde yetersiz kalmaları açık öğretime geçiş nedeni olarak ortaya konmuştur. Bununla bağlantılı olarak konan diğer bir neden de bazı öğrencilerin dersin işlenişini engellemesidir. Gündüz ve Can (2013) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin sınıf yönetiminde yetersiz olmaları durumunda öğrencilerin ders motivasyonlarının düştüğünü, dersten soğuduklarını ifade etmişlerdir. Sınıf ortamında derse sabote etmeye çalışan, öğretmenle alay eden, kendi aralarında konuşan, başka öğrencilere sataşan öğrenci davranışları gibi ders verimini olumsuz etkileyen durumlarla öğretmenlerin baş edebilmesi öğrencilerin ders ilgisinin ve istediğinin devam etmesinde önemli olduğu söylenebilir. Vatansever-Bayraktar'ın (2015) ortaya koyduğu çalışma da bu görüşü destekler niteliktedir. Çelik ve Uçar (2024) yaptıkları araştırmada sınıf içerisinde yaşanan düzensizliklerin ders işlenişini engellediğini, ders verimini düşürdüğünü, öğrenme ortamını bozduğunu belirtmişlerdir. Bu durum hem öğrenme eksikliğinin olmasına hem de zaman kaybına neden olmaktadır. Üniversite sınavına hazırlanan son sınıf öğrencilerinin böyle bir sorunla karşı karşıya kalmamak için açık öğretime yönelmek istedikleri söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin ailelerinin hem okul sınavlarındaki hem de üniversiteye geçiş sınavlarındaki başarı beklentisini karşılamak amacıyla açık öğretime geçtikleri bulunmuştur. Aileler örgün eğitime devam edilmesini istese de öğrenciler bu başarı beklentisini açık öğretim yoluyla sağlayabileceklerini düşünmektedirler. Emiroğlu ve Gençtanırım-Kurt da (2023) yaptıkları çalışma ile ailenin eğitsel beklentisinin ve aile baskısının okul terkinde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Dirik (2020) okul başarısı arttıkça okul terkinin azaldığını ifade etmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun akademik başarı orta ya da yüksektir. Bu çalışma kapsamında öğrenciler istedikleri başarılar için farklı fırsatlar elde etmek, zaman bulmak ve çalışmaya engel durumları ortadan kaldırmak amacıyla açık öğretimi tercih etmektedirler. Bazı araştırma sonuçları da ailenin ekonomisine destek sağlamayı (Belen, 2021), aile içi sorunları (Çakır ve Çolak, 2019), ilgisiz aile tutumunu (Tamer, 2014), ailenin sosyoekonomik durumunu (Yüksel, 2021) açık öğretime geçiş nedeni olarak ifade etmişlerdir. Ailenin genel durumuyla ilgili sorunlar açık öğretime geçmeyi zorunlu kılsa da bu çalışmada aile beklentilerini karşılamak için istendik olarak açık öğretime geçme durumu söz konusudur.

Araştırma sonucunda öğrencilerin yaşadıkları dezavantajlar sosyal ortam ve sosyal destek kaybı olarak ortaya konmuştur. Kutsal ve Bilge (2012) de yaptıkları çalışmayla öğrencilerin okulda öğretmen ve arkadaşlarından sosyal destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler okulda öğrenme faaliyetlerinin yanında arkadaşları ve öğretmenleri ile sosyal ilişki kurmakta, birçok yaşam becerisini deneyimlemektedir. Bu da öğrencilerin akademik gelişimlerinin yanında duygusal ve kişilik gelişimlerinin de desteklenmesini sağlamaktadır. Turgut ve Eraslan-Çapan'ın (2017) öğretmen ve arkadaştan algılanan sosyal destek ile

psikolojik sağlamlık arasında pozitif ilişki belirledikleri araştırma sonucu bu görüşü destekler niteliktedir. Turan da (2014) araştırmasında benzer sonuçlar elde etmiştir. Yıldız ve Dirik (2019) yaptıkları çalışmada sosyal destek algısı yüksek olan bireylerin stresle etkili bir şekilde baş edebildiklerini ortaya koymuşlardır. Buradan hareketle niversite sınavına hazırlanmanın zor ve stresli bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda örgün eğitimden ayrılarak sosyal destek kaybı yaşamanın bu süreci daha da zorlaştırabileceği ifade edilebilir. Yıldırım (2006) alışmasında arkadaş desteği almanın akademik başarıyı artırdığını belirtmiştir.

Çalışmada diğer bir dezavantaj olarak da zaman yönetimi ortaya konmuştur. Eranıl ve zcan (2018) ortaöğretim ğrencilerinin zaman yönetimi becerilerinin orta düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Okullar gün içerisinde öğrencilerin sahip oldukları zamanı kullanım açısından zorunlu bir düzen oluşturmaktadır. Sönmez (2018) yapmış olduğu araştırmada açık ğretim ğrencilerinin planlama, verimli çalışma ve akademik motivasyonu sürdürme konusunda zorlandıklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde Yurdakul (2020) alışmasında pandemi döneminde niversite sınavına hazırlanan öğrencilerin ev ortamında olmaktan dolayı çalışma disiplinlerinin ve motivasyonlarının bozulduğunu belirtmiştir. Okul ortamı öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkileyen önemli bir motivasyon kaynağı olarak görülmektedir (Aktaş, 2016). Buradan hareketle öğrencilerin akademik güdülenmelerini sağlayan okuldan uzaklaşmaları düzenlerinin bozulmasıyla ve çalışma disiplinlerini kaybetmeleriyle birlikte zaman yönetiminde sorun yaşadıkları ifade edilebilir.

Bu çalışmanın verileri 2023 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan ve açık öğretime geçişi sınırlayan yönetmeliğin yayımlanmasından önce toplanmıştır. Söz konusu yönetmelikle açık ğretim lisesine geçiş önemli ölçüde kısıtlanmıştır. Çalışmanın bütününün bu bağlam içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmadan ortaya çıkan temel sonuç lise on ikinci sınıf ğrencilerinin açık öğretime geçiş nedeni niversiteye geçiş sınavlarına daha verimli ve rahat bir şekilde hazırlanmaktır. Üniversite sınavında soru gelmeyecek dersler, ders dışı faaliyetler (dev, proje vb.), okul süresinin uzun olması ve okul sınavları bu hazırlığı engelleyen faktörler olarak ifade edilmiştir. Okul yöneticilerinin öğrencilerin niversite sınavına hazırlanması için gerekli kolaylığı sağlamaması ve öğrencilerin sorunlarını dikkate almaması, öğretmenlerin sınıf yönetiminde yetersiz kalmaları, ailelerin sınavlardaki başarı beklentisi açık öğretime geçişteki diğer nedenlerdir. Öğrenciler niversite sınavına hazırlanmak için yeterli zaman bulmayı ve daha az yorulmayı açık ğretim sürecinden avantaj olarak görürken, sosyal ortam ve sosyal destek kaybı ile zaman yönetimi sorunlarını dezavantaj olarak görmektedir. Araştırmanın belli sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmayla ilgili verilerin kişisel ifadelere dayalı olması bir sınırlılıktır. Araştırma grubunun sadece belli bir bölgedeki bir ilde gerçekleştirilmiş olması yöntemsel bir sınırlılıktır. Bu bağlamda daha farklı bölgelerin ve illerin de dhil edildiği daha geniş katılımlı araştırmaların yapılması önerilmektedir. Sınavlar ülkenin bir geeği olarak bu sürece hazırlanan öğrencilerin son sınıf düzeyinde ders yoğunlukları azaltılabilir. Son sınıf düzeyinde öğrencilerin işleyecekleri dersler öğrencilerin ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda sadece seçmeli derslerden oluşturulabilir. Bununla

öğrencilerin okul sınavlarıyla ayrıyeten zaman harcamalarının da önüne geçebileceği düşünülmektedir. Okul yöneticileri öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarını daha fazla dikkate alarak öğrencilerin okul ortamında sınavlara hazırlanmalarını kolaylaştıracak ders programı, fiziki mekânlar gibi düzenlemeler yapabilir. Öğretmenler sınıf yönetimi becerilerini artırarak ya da farklı yöntemler geliştirerek derslerinin olumsuz etkilenmesini önleyebilir ve öğrencilerin derslerine olan motivasyonlarını devam ettirebilir ya da artırabilir. Ailelere okullar tarafından öğrencilerinin ilgi, yetenek ve seviyelerine göre beklenti içerisinde olmanın önemi, öğrenci başarısında ailenin rolü ve desteği, başarıda okulun etkisi ve katkısı gibi eğitimler verilebilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, N. (2016). *Lise öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve karar verme stratejileri* (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Bayhan, G. ve Dalgıç, G. (2012). Liseyi terk eden öğrencilerin tecrübelerine göre okul terki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 107-130.
- Belen, A., Kandak, M., Demir, E., Çekin, B., Demir, M. ve Kandak, D. (2021). Açık lise öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda açık liseyi tercih nedenlerinin belirlenmesi: Ermenek örneği. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 3(6), 99-114.
- Boyacı, A., Karacabey, M. F. ve Öz, Y. (2018). Organizational problems challenging the capacity of open vocational high schools in dealing with the school dropouts. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 9(1), 1-25.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, E. ve Sakallı, A. (2023). Örgün öğretimden açık liseye geçiş nedenleri: Bir durum çalışması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 194-237.
- Creswell, J., & Plano Clark, V. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çakır, R., & Çolak, C. (2019). Lise öğrencilerinin okul terki riskine ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (21), 269-286.
- Çelik, F. ve Uçar, R. (2024). Öğretmenlerin Kriz Durumlarına ve Kriz Yönetimi Becerilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 38(2), 467-481.
- Çuhadar-Öncü, E. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinin açık öğretim lisesine geçiş nedenlerine ilişkin öğrenci, okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dirik, H. (2020). Ortaöğretim kurumlarında okul terkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Emiroğlu, S. ve Gençtanırım-Kurt, D. (2023). Psikolojik Danışman Bakış Açısıyla Okul Terki. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 6(1), 51-78.
- Eranıl, A. K. ve Özcan, M. (2018). Lise öğrencilerinin boş zaman yönetimi becerisinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 779-785.

- Freeman, J., & Simonsen, B. (2015). Examining the impact of policy and practice interventions on high school dropout and school completion rates: A systematic review of the literature. *Review of educational research*, 85 (2), 205-248.
- Gülbahar, B. (2014). Okul yöneticilerinin öğretim programlarının uygulanmasındaki öğretim liderliği rollerini belirlemeye yönelik bir alanyazın tarama çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(201), 83-108.
- Gündüz, Y. ve Can, E. (2013). Öğrenci görüşlerine göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi ilkelerine uyma düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(3), 419-446.
- Haberli, M. ve Güvenç, M. F. (2012). Ortaokul öğrencilerinin cinsiyet değişkeni bağlamında devamsızlık nedenleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 149-166.
- Jia, Y., Konold, T. R., & Cornell, D. (2016). Authoritative school climate and high school dropout rates. *School Psychology Quarterly*, 31(2), 289
- Karacabey, M. F. (2016). *Ortaöğretimde okul terkinin bireysel ve kurumsal nedenleri: Şanlıurfa ili örneği* (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kartal, S. ve Eryılmaz Ballı, F. (2020). Okul terki araştırmaları: sistematik bir analiz çalışması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 257-278.
- Kaya, F. (2019). Ortaöğretim kademesinde örgün eğitim dışına çıkma durumunun çeşitli değişkenler açısından analizi: Malatya ili örneği (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kekeç, K. ve Üstün, A. (2022). Açık Öğretim Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları sorunların akademik başarılarına etkileri. *International Academic Social Resources Journal*, 7(39), 722-731.
- Kutsal, D. ve Bilge, F. (2012). Lise öğrencilerinin tükenmişlik ve sosyal destek düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 283-297.
- Milli Eğitim Bakanlığı İstatistik (2022). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021/2022*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2021_2022.pdf adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı İstatistik (2021). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020/2021*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2020_2021.pdf adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politika önerileri raporu*. <https://www.meb.gov.tr/earged/unicef/S%C4%B1n%C4%B1f%20Tekrar%C4%B1,%20Okul%20Terki%20Politika%20Raporu.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2023). *Örgün Ortaöğretim Kurumlarından Açık Öğretim Liselerine Geçişler*. https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_09/14125614_AcYk_OYretim_GeciYler_Genelge.pdf adresinden edinilmiştir.
- Önder, E. ve Yıldız, F. (2016). Zorunlu eğitim yaşındaki öğrencilerin açık öğretim lisesi seçme nedenleri. 7. *International Congress on New Trends in Education*, Antalya.
- Polat, A. (2021). *Açık öğretim liseleri öğrencilerinin okul terki ve mezuniyet durumlarının eğitsel veri madenciliği ile incelenmesi* (Doktora tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Sahin, S., Arseven, Z., & Kiliç, A. (2016). Causes of Student Absenteeism and School Dropouts. *International Journal of Instruction*, 9(1), 195-210.
- Sönmez, H. (2018). Anadolu Üniversitesi açıköğretim sistemindeki öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarının betimsel değerlendirilmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 171-188.
- Sözer, Y. (2017). Mesleki Açık Öğretim Lisesi Öğrencilerinin Örgün Eğitim Dışında Olma Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 493-507.
- Şahin, B. (2017). *Açık öğretim lisesi öğrenci ve mezunlarının katılım örüntüleri: Ankara ili Çankaya ilçesi örneği* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, H. (2011). Lise öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-47.
- Şirin H. (2008) Eğitimin siyasal işlevleri ve Türkiye’deki sivil toplum örgütlerinin bu işlevlere ilişkin görüşlerinin analizi (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tamer, M. G. (2014). Trabzon ili genel liselerde okulu terk nedenlerinin belirlenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(2), 16-37.
- Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V. ve Demirkaya, Y. (2013). Meslek lisesi öğrencilerinin okul terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1551-1566.
- Turan, A. (2014). *Ergenlerde çocukluk örselenme yaşantıları ve yılmazlık düzeyinin algılanan sosyal destek açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Turgut, Ö. ve Eraslan-Çapan, B. (2017). Ergen psikolojik sağlamlık düzeyinin yordayıcıları: Algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 162-183.
- Türnüklü, D. A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24 (24), 543-559.
- Uras, M. (2002). Eğitimin toplumsal temelleri. Toprakçı, E. (Editör). *Eğitim üzerine*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Uslu, B. (2020). 12 yıllık zorunlu eğitim döneminde Türk eğitim sisteminin sayısal görünümü. *Eğitimde Kuram Ve Uygulama*, 16(2), 150-164.
- Varış, F. (1994). *Eğitim bilimine giriş*. Konya: Atlas Kitabevi.
- Vatansever-Bayraktar, H. (2015). Sınıf yönetiminde öğrenci motivasyonu ve motivasyonu etkileyen etmenler. *Turkish Studies*, 10(3), 1079-1100.
- Yaldız, K. (2014). *12. sınıf öğrencilerinin açık öğretim lisesine geçiş nedenleri üzerine rol oynayan faktörlerin belirlenmesi* (Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi.) Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 258-267.

- Yıldız, K., & Dirik, D. (2019). Algılanan sosyal destek ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkide algılanan öz yeterliliğin rolü. *SPORMETRE Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 132-144.
- Yorğun, A. (2014). Lise öğrencilerinde okul terk riskinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yurdakul, S. (2020). *Covid-19 günlerinde sınava hazırlanan gençler*. <https://www.hurriyet.com.tr/aile/yazarlar/sabri-yurdakul/covid-19-gunlerindesindeinavahazirlanan-gencler-41515588> adresinden edinilmiştir.
- Yüksel, G. N. (2021). *Van ilindeki orta öğretim öğrencilerinin açık liseye geçiş nedenleri* (Yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Zorbaz, O. (2018). *Lise öğrencilerinin okul terk risklerini etkileyen öğrenci ve okul düzeyindeki faktörler* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Etik Kurul Belgesi: Bu bilimsel araştırma, Trabzon Üniversitesi 08.05.2023 tarih ve E-81614018-000-2300026326 sayılı Etik Kurul Kararı gereğince Etik Kurul İzin Belgesi alınarak hazırlanmıştır.

Atıf için/ For Citation: Çoğalan, Y. ve Yazıcı, H. (2025). On ikinci sınıf öğrencilerinin açık öğretim lisesine geçiş nedenleri. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 11(1), 46-65.